

MAKTABGACHA TA'LIMDA MILLIY QADRIYATLAR VA GLOBAL KOMPETENSIYALARNING O'ZARO UYG'UN RIVOJLANISHI

Achilova Soxiba Xamidovna ,
Qo'qon Davlat universiteti, Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi
Sohibova Itoatxon Zikriyo qizi
Qo'qon Davlat universiteti, talaba.

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimida milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarning o'zaro uyg'un rivojlanish masalalari tahlil etiladi. Milliy qadriyatlarning mazmuni, ularning bolalar shaxsini shakllantirishdagi o'rni hamda global kompetensiyalarning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, global kompetensiyalar, integratsiya, maktabgacha ta'lim, ijtimoiy moslashuvchanlik, madaniyatlararo muloqot, ma'naviy tarbiya.

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы взаимосогласованного развития национальных ценностей и глобальных компетенций в системе дошкольного образования. Раскрываются содержание национальных ценностей, их роль в формировании личности ребёнка, а также значение глобальных компетенций в современной системе образования.

Ключевые слова: национальные ценности, глобальные компетенции, интеграция, дошкольное образование, социальная адаптация, межкультурный диалог, духовное воспитание.

Annotation: This article analyzes the issues of the harmonious development of national values and global competencies in the system of preschool education. It reveals the content of national values, their role in shaping the child's personality, as well as the importance of global competencies in the modern education system.

Keywords: national values, global competencies, integration, preschool education, social adaptation, intercultural dialogue, spiritual education.

Maktabgacha ta'lim tizimi shaxs kamolotining dastlabki va eng muhim bosqichi hisoblanadi. Aynan shu davrda bolaning dunyoqarashi, qadriyatlari, ijtimoiy xulq-atvori hamda fikrlash tarzi shakllana boshlaydi. Zamonaviy ta'lim tizimi esa nafaqat milliy qadriyatlarni saqlash, balki global miqyosda raqobatbardosh shaxsni tarbiyalashni ham talab etadi. Shu bois maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarni uyg'un rivojlantirish dolzarb pedagogik vazifa sifatida qaraladi.

Milliy qadriyatlar — bu xalqning tarixiy, madaniy va ma'naviy merosi bo'lib, ular orqali shaxsda milliy identitet, vatanparvarlik, insonparvarlik va ma'naviy yetuklik shakllanadi. Global kompetensiyalar esa bolalarning zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlarni

o‘z ichiga oladi. Jumladan, tanqidiy fikrlash, kommunikativlik, muammolarni hal qilish, madaniyatlararo muloqot va moslashuvchanlik kabi sifatlar global kompetensiyalarning asosini tashkil etadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarni uyg‘un rivojlantirish o‘zaro bog‘liq va bir-birini to‘ldiruvchi jarayon hisoblanadi. Chunki milliy qadriyatlar bolaga o‘zligini anglash, o‘z ildizlarini bilish imkonini bersa, global kompetensiyalar esa uni keng dunyo bilan muloqot qilishga tayyorlaydi. Ushbu ikki yo‘nalishning uyg‘unligi natijasida shaxsda ham milliy, ham umuminsoniy qadriyatlarga hurmat shakllanadi.

Pedagogik nuqtai nazardan, bu jarayon integrativ yondashuv asosida amalga oshiriladi. Ya’ni, ta’lim jarayonida milliy qadriyatlar global kompetensiyalar bilan uyg‘unlashtirilgan holda beriladi. Masalan, xalq og‘zaki ijodi orqali bolalarda nafaqat axloqiy sifatlar, balki tanqidiy fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmalari ham rivojlantiriladi. Milliy o‘yinlar orqali esa jamoaviylik, hamkorlik va muammolarni birgalikda hal qilish kabi kompetensiyalar shakllantiriladi.

Shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida milliy bayramlar va an’analarni nishonlash jarayonida bolalarda madaniyatlararo hurmat, tolerantlik va ochiqlik kabi global kompetensiyalar rivojlanadi. Bu esa bolalarning boshqa millat va madaniyat vakillariga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantiradi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar ham ushbu jarayonda muhim o‘rin tutadi. Interaktiv metodlar, multimedia vositalari va o‘yin texnologiyalari orqali bolalarga milliy qadriyatlar zamonaviy shaklda yetkaziladi. Bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi hamda bolalarning qiziqishini kuchaytiradi.

Maktabgacha ta’limda milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarni uyg‘un rivojlantirishda pedagoglarning roli beqiyosdir. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi va yo‘naltiruvchi sifatida faoliyat yuritadi. U bolalarda milliy qadriyatlarga hurmatni shakllantirish bilan birga, ularni mustaqil fikrlashga, ochiq muloqotga va zamonaviy hayotga moslashishga o‘rgatadi.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Oila muhitida bolaga berilgan milliy tarbiya ta’lim muassasasidagi jarayon bilan uyg‘unlashganda yanada samarali natija beradi. Shu bois ota-onalarni pedagogik jarayonga jalb etish zarur.

Oila ham milliy qadriyatlarni shakllantirishda asosiy muhit hisoblanadi. Shu bois oila va ta’lim muassasasi o‘rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega.

Milliy qadriyatlar va global kompetensiyalar uyg‘un rivojlangan bolalarda: o‘z milliy o‘zligini anglaydi, boshqa madaniyatlarga hurmat bilan qaraydi, ijtimoiy muhitga tez moslashadi, mustaqil va ijodiy fikrlaydi.

Maktabgacha ta’limda milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarni uyg‘un rivojlantirish zamonaviy ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Bu jarayon bolalarda nafaqat milliy identitetni, balki global fikrlashni ham shakllantiradi. Natijada jamiyat uchun har tomonlama yetuk, ma’naviy boy va zamonaviy bilimlarga ega shaxslar tarbiyalanadi.

Maktabgacha yosh davrida bolalar atrof-muhitni faol o‘rganadi, taqlid qiladi va o‘zlashtiradi. Shu bois milliy qadriyatlarni aynan shu davrda singdirish ularning shaxs

sifatida rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, xalq og‘zaki ijodi — ertaklar, maqollar, topishmoqlar bolalarda ezgulik, halollik, mehnatsevarlik kabi axloqiy sifatlarni shakllantiradi. Ertak qahramonlari orqali bola yaxshi va yomon xatti-harakatlarni farqlashni o‘rganadi.

Milliy qadriyatlarining yana bir muhim jihati — ular bolalarda ma’naviy-axloqiy yetuklikni rivojlantiradi. Kattalarga hurmat, kichiklarga g‘amxo‘rlik, mehr-oqibat, halollik kabi fazilatlar milliy tarbiyaning asosini tashkil etadi. Bu sifatlar bolaning ijtimoiy muhitda o‘zini tutishiga, boshqalar bilan munosabat o‘rnatishiga yordam beradi.

Milliy qadriyatlar bolalarning ijtimoiy rivojlanishida ham muhim omil hisoblanadi. Ular orqali bola jamiyatdagi qoidalarni, ijtimoiy rollarni va o‘zaro munosabatlarni anglaydi. Masalan, milliy o‘yinlar orqali bolalar jamoada ishlash, hamkorlik qilish, navbat kutish kabi ijtimoiy ko‘nikmalarni egallaydi. Bundan tashqari, milliy qadriyatlar bolalarda vatanparvarlik hissini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. O‘z xalqining tarixi, madaniyati va an‘analarini bilgan bola o‘z Vatanga nisbatan hurmat va muhabbat tuyg‘usini rivojlantiradi. Bu esa kelajakda ongli va mas’uliyatli fuqaro bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi. Maktabgacha ta’lim jarayonida milliy qadriyatlarni singdirish turli metod va shakllar orqali amalga oshiriladi. Jumladan, o‘yin faoliyati, badiiy ijod, musiqa mashg‘ulotlari, bayram va tadbirlar orqali bolalarga milliy qadriyatlar yetkaziladi. Bu jarayonda pedagogning roli juda muhim bo‘lib, u bolalarga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatadi va ijobiy namuna bo‘lib xizmat qiladi. Zamonaviy ta’lim sharoitida milliy qadriyatlarni global qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish zarurati ham ortib bormoqda. Bu esa bolalarning nafaqat milliy, balki umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan qarashini ta’minlaydi.

Adabiyotlar:

1. Kayumova, N. M., & Ro‘ziyeva, M. M. Oilada bolalarni xalq merosi vositasida ma’naviy-ahloqiy tarbiyalashda xalq pedagogikasining o‘rni. Uchinchi renessans davrida Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning roli” mavzusidagi talabalarning Ilmiy-amaliy anjumani materiallari, 102-104.

2. Nazirova G.M., Bolalarni maktabga tayyorlash metodikasi, darslik, “BOOKMANY PRINT”, Toshkent-2024

3. Achilova S. Physiological qualities of preschool children // International Conference On Higher Education Teaching Published. 2023.– P. 25-27.

3. Achilova S. Воспитание нравственных качеств у детей с помощью узбекских народных игр. Jurnal. Ilm fan taraqqiyotida zamonaviy metodlarning qo‘llanilishi. 2023, 25-29 .